

Wojska Lądowe Ukrainy w latach 2001–2013

Po burzliwych latach 90., związanych najpierw z tworzeniem Sił Zbrojnych, a następnie ich dostosowania do nowych realiów, również przełom tysiąclecia upłynął pod znakiem przejścia do nowego etapu reformy Wojsk Lądowych Ukrainy. W lipcu 2000 roku wszedł w życie Państwowy Program Reformy i Rozwoju Sił Zbrojnych Ukrainy na okres do 2005 roku, którego realizacja rozpoczęła się 1 stycznia 2001 roku.

Głównym problemem dla prowadzenia dalszej reformy Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych Ukrainy był brak odpowiedniego finansowania obronności. W przemówieniu przed deputowanymi do Rady Najwyższej Ukrainy, 16 listopada 2002 roku, minister obrony Ukrainy Wołodymyr Szkidczenko

ANDRIJ CHARUK / MYCHAJŁO SŁOBODIANIUK

przytoczył następujące dane: *...normatywna potrzeba reformy Sił Zbrojnych w tym roku w warunkach dotrzymania wszystkich obowiązujących przepisów ustawowych wynosi 1,4 miliarda hrywien. W budżecie państwa na działania reformatorskie w tym roku przeznaczono zaledwie 40 mln 180 tys. Z tej kwoty do tej pory sfinansowano zaledwie 24 mln 400 tys., czyli prawie 61 procent. Jednocześnie w projekcie budżetu na przyszły rok przewidziano tylko 60 mln hrywien z Funduszu Ogólnego... Wartość utrzymania brygady zmechanizowanej wynosi ok. 32 mln hrywien na rok. W rzeczywistości jest ona dziś finansowana na poziomie 16 mln hrywien. W przypadku całkowitego rozwiązania brygady zmechanizowanej koszt stanowi ok. 45 mln hrywien. Tym samym utrzymanie typowej struktury przez rok jest półtora do dwóch i pół razy tańsze niż jej całkowita likwidacja.*

LIKWIDACJA DYWIZJI

Mimo tej sytuacji reforma Wojsk Lądowych była kontynuowana. Priorytet w tych działaniach nadano Siłom Obrony Wysuniętej jako awangardzie przyszłych Sił Zbrojnych. W Wojskach Lądowych takim priorytetem stało się utworzenie korpusu szybkiego reagowania na bazie 8. Korpusu Armijnego. Został on wyłączony z Północnego Dowództwa Operacyjnego i podporządkowany Dowództwu Wojsk Lądowych, które w 2001 roku zostało przekształcone w Dowództwo Główne Wojsk Lądowych.

Zrewidowany plan realizacji Państwowego Programu Reformy i Rozwoju Sił Zbrojnych Ukrainy na okres do 2005 roku, zatwierdzony przez ministra obrony Ukrainy w dniu 21 maja 2001 roku, określał

realizację szeregu działań w Wojskach Lądowych (WL) w sprawie redukcji i przebudowy jednostek wojskowych. Przewidywano przy tym całkowitą rezygnację z dywizji na rzecz samodzielnych brygad.

W Zachodnim Dowództwie Operacyjnym rozwiązano dowództwo 38. Korpusu Armijnego (w latach 2002–2003), dowództwo 26. Dywizji Artylerii (w 2003 roku, ale w jej miejsce utworzono 1. Taktyczną Grupę Artylerii), 161. Samodzielną Brygadę Zmechanizowaną (w latach 2004–2005) i 461. Brygadę Rakietową (w 2002 roku). Z kolei 51. Dywizja Zmechanizowana miała zostać przekształcona w 23. SBZmech w latach 2001–2002. Natomiast w latach 2002–2003 128. Dywizja Zmechanizowana została przekształcona w Grupę Taktyczną „Karpaty” w składzie dwóch samodzielnych brygad zmechanizowanych (w Mukaczewie i Użhorodzie), a 24. Dywizja Zmechanizowana została przeorganizowana w dwie samodzielne brygady zmechanizowane (w Jaworowie i Rawie-Ruskiej).

8. Samodzielna Brygada Specjalnego Przeznaczenia stała się samodzielnym pułkiem, a 6. Samodzielna Brygada Aeromobilna przekształcona została w 80. Samodzielny Pułk Aeromobilny. Wszystkie brygady specjalistyczne (inżynieryjne, łączności, radiotechniczne i chemiczne) zostały przekształcone w pułki, a 160. Pułk Artylerii Rakietowej miał stać się samodzielnym dywizjonem artylerii rakietowej. W 2000 roku 7. Brygada Lotnictwa Armijnego przeformowana została w 7. Samodzielny Pułk Lotnictwa Armijnego. W 2002 roku rozwiązano z kolei 257. Pułk Rakiet Przeciwlotniczych – jedyny w Wojskach Lądowych Ukrainy, który był uzbrojony w najnowszy system obrony powietrznej 9K330 Tor.

► W latach 2003–2005 kontyngent ukraiński w sile brygady pełnił służbę w Iraku w składzie polskiej dywizji. Wykorzystywano przy tym transportery opancerzone BTR-80 (na zdjęciu) czy rozpoznawczo-patrolowe samochody BRDM-2.

W **Południowym Dowództwie Operacyjnym** dowództwo 32. Korpusu Armijnego ze wszystkimi jemu podległymi jednostkami zostało w 2003 roku przeniesione do Marynarki Wojennej Ukrainy i przekształcone w Dowództwo Obrony Wybrzeża. Obie jego samodzielne brygady zmechanizowane (84. i 127.) oraz 501. Samodzielny Pułk Zmechanizowany stały się odpowiednio brygadami i pułkiem obrony wybrzeża.

Rozformowano 28. DZmech (w 2001 roku) oraz 28. Brygadę Chemiczną (w 2002 roku). W 2001 roku 254. DZmech została zredukowana i przeformowana w 52. SBZmech, a 1. Dywizja Aeromobilna miała zostać przekształcona w Grupę Taktyczną „Południe” (w 2003 roku). Miała ona obejmować dwie samodzielne brygady zmechanizowane: 27. i nowo utworzoną 16. w Bołgradzie. W latach 2002–2003 93. SBZmech miała zostać przekształcona w dwie samodzielne brygady zmechanizowane. 17. Dywizja Pancerna została przekształcona w samodzielną brygadę pancerną 6. Korpusu Armijnego (w latach 2003–2004), a 55. DArt została przekształcona w 2. Grupę Taktyczną Artylerii. Ponadto wszystkie brygady wyspecjalizowane stały się pułkami. Jeszcze wcześniej 40. SBAem została przekształcona w 79. SPAem. W 2003 roku 2. Brygada Lotnictwa Armijnego przeorganizowano w 11. Samodzielny Pułk Lotnictwa Armijnego.

W **Północnym Dowództwie Operacyjnym** rozwiązano 901. Samodzielny Pułk Lotnictwa Armijnego. 8. Korpus Armijny przekazano Dowództwu Głównemu Wojsk Lądowych i w latach 2001–2005 przekształcono w Korpus Szybkiego Reagowania (KSR). W tym samym czasie 30. DPanc miała zostać przeorganizowana w dwie samodzielne brygady pancerne w ramach KSR, a 72. DZmech stała się samodzielną brygadą zmechanizowaną w ramach również KSR. W latach 2001–2004 25. DZmech została zlikwidowana. W 2004 roku 169. Ośrodek Szkoleniowy przeszedł pod bezpośrednią kontrolę Wojsk Lądowych. W 2004 roku Północne Dowództwo Operacyjne miało zostać rozwiązane, w tym samym roku z wojskowej mapy zniknęła również 1. Brygada Lotnictwa Armijnego.

Realizacja tych zamierzeń nie zawsze przebiegała zgodnie z ustalonymi, przedstawionymi powyżej planami. Do końca 2004 roku

faktycznie przeprowadzono dużą redukcję jednostek w Wojskach Lądowych. Przestała istnieć 22. SBZmech (zredukowana do 300. Samodzielnego Pułku Zmechanizowanego w Czerniowcach), 123., 159. i 459. Brygady Rakietowe, 27., 52., 62., 97. i 161. Samodzielne Brygady Zmechanizowane, 1. Dywizja Rakietowa, 1. Brygada Lotnictwa Armijnego, 802. Pułk Artylerii Rakietowej, 761. Samodzielny Pułk Rozpoznania Artyleryjskiego, 14., 73. i 803. Pułki Inżynieryjne oraz inne jednostki. 1. Grupa Taktyczna Artylerii została przekształcona w 11. Samodzielną Brygadę Artylerii, która weszła w skład 13. Korpusu Armijnego, a 2. Grupa Taktyczna Artylerii rozlokowana w Południowym Dowództwie Operacyjnym stała się 55. SBArt w 6. Korpusie Armijnym.

30. SBPanc, która nie mieściła się w koncepcji wykorzystania w ramach Korpusu Szybkiego Reagowania, została do końca 2004 roku przekształcona w 30. SBZmech. Jednak później do KSR została włączona inna brygada pancerna – 1. SBPanc z Północnego Dowództwa Operacyjnego. Dowództwo to zostało całkowicie pozbawione jednostek bojowych i w październiku 2005 roku zostało przekształcone w Zarząd Terytorialny „Północ”.

▼ W latach 2003–2014 1. Samodzielna Brygada Pancerna otrzymała 85 czołgów T-64BM Bułat – głęboko zmodernizowanych T-64BW.

W wyniku tych zmian organizacyjnych w 2005 roku skład bojowy Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych Ukrainy składał się z 8. Korpusu Armijnego (KSR), Zachodniego i Południowego Dowództwa Operacyjnych, 6. i 13 Korpusów Armijnych, Zarządu Terytorialnego „Północ” oraz jednostek wojskowych podporządkowanych bezpośrednio.

Zachodnie Dowództwo Operacyjne (Lwów) grupowało jednostki:

- 128. SBZmech (Mukaczewo);
- 80. SPAem (Lwów);
- 7. SPLA (Kalinów Nowy, obwód lwowski);
- 8. Samodzielny Pułk Specjalnego Przeznaczenia (Chmielnicki);
- 9. Samodzielny Liniowo-Węzłowy Pułk Łączności (Lwów);
- Regionalne Centrum Rozpoznania Radioelektronicznego „Zachód” (Brody, obwód lwowski);
- 13. Korpus Armijny (Równe): 24. SBZmech (Jaworów, obwód lwowski), 51. SBZmech (Włodzimierz Wołyński), 300. SPZmech (Czerniowce), 11. SBArt (Tarnopol), 59. SPRakPlot (Włodzimierz Wołyński), 55. Samodzielny Liniowo-Węzłowy Pułk Łączności (Równe), 703. Plnż (Sambor, obwód lwowski), 704. SPChem (Sambor, obwód lwowski), 971. samodzielny batalion rozpoznania radiowego i WRE (Równe), 53. samodzielny batalion radiotechniczny (Równe), 346. węzeł łączności (Równe), 410. węzeł polowej służby pocztowej (Równe), 233. Poligon Ogólnowojskowy (Mała Lubasza, obwód rówieński).

W podporządkowaniu **Południowego Dowództwa Operacyjnego** (Odessa) znajdowały się:

- 16. SBZmech (Bołgrad, obwód odeski);
- 28. SBZmech (Czornomorskie, obwód odeski);
- 79. SPAem (Mikołajów);
- 11. SPLA (Chersoń);
- 806. Samodzielny Liniowo-Węzłowy Pułk Łączności (Odessa);
- 808. Pułk Pontonowo-Mostowy (Białogród nad Dniestrem, obwód odeski);

▶ Na potrzeby misji w Kosowie ok. 10 pojazdów HMMWV zostały zmodyfikowane we Lwowskich Zakładach Pancernych egzemplarze te otrzymały opancerzenie oraz uzbrojenie w postaci wkm NSWT-12,7.

▶ W 2001 roku Ukraina otrzymała od Stanów Zjednoczonych 40 samochodów HMMWV M1097A2, które następnie przekazano jednostkom aeromobilnym.

- 64. węzeł łączności (Odessa);
- 316. węzeł polowej służby pocztowej (Odessa);
- Regionalne Centrum Rozpoznania Radioelektronicznego „Południe” (Krasnosilka, obwód odeski);
- 6. Korpus Armijny (Dniepropietrowsk, obecnie Dnipro): 92. SBZmech (Czuhujew, obwód charkowski), 93. SBZmech (Czerkaskie, obwód dniepropietrowski), 17. SBPanc (Krzywy Róg, obwód dniepropietrowski), 25. Samodzielna Brygada Powietrznodesantowa (Hwardijske, obwód dniepropietrowski), 55. SBArt (Zaporoże), 107. SPArak (Krzemieńczuk, obwód połtawski), 1039.

SPRakPlot (Hwardijske), 91. Plnż (Ochtyrka, obwód sumski), 121. SPŁącz (Czerkaskie), 74. samodzielny batalion rozpoznawczy (Czerkaskie), 239. Poligon Ogólnowojskowy (Czerkaskie), 93. samodzielny batalion radiotechniczny (Czerkaskie), 502. samodzielny batalion rozpoznania radiowego i WRE (Czerkaskie), 368. węzeł łączności (Dniepropietrowsk) i 405. węzeł polowej służby pocztowej (Dniepropietrowsk).

W **Zarządzie Terytorialnym „Północ”** (Czernihów) w podporządkowaniu pozostawała tylko 55. samodzielna kompania ochrony, 367. węzeł łączności oraz 400. węzeł polowej służby pocztowej.

Wypełniający zadania sił szybkiego reagowania **8. Korpus Armijny** z dowództwem w Żytomierzu grupował w swoim składzie następujące jednostki:

- 30. SBZmech (Nowogród Wołyński, obecnie Zwiagel, obwód żytomierski);
- 72. SBZmech (Biała Cerkiew, obwód kijowski);
- 1. SBPanc (Honczariwskie, obwód czernihowski);
- 95. SBAem (Żytomierz);
- 26. SBArt (Berdyczów, obwód żytomierski);
- 1129. SPRakPlot (Biała Cerkiew);
- 3. SPLA (Brody, obwód lwowski);
- 12. Plnż (Nowogród Wołyński);
- 93. SPŁącz (Żytomierz);

- 54. samodzielny batalion rozpoznawczy (Nowogród Wołyński);
- 240. Poligon Ogólnowojskowy (Perliawka, obwód żytomierski);
- 347. węzeł łączności (Żytomierz);
- 54. samodzielny batalion radiotechniczny (Bohunia, obwód żytomierski);
- 307. samodzielny batalion WRE (Berdyczów);
- 144. samodzielny batalion chemiczny (Nowogród Wołyński);
- 50. samodzielny batalion remontowy (Żytomierz);
- 532. węzeł polowej służby pocztowej (Żytomierz).

W bezpośrednim podporządkowaniu dowództwa Wojsk Łądowych znajdowały się:

- 19. Samodzielna Brygada Raketowa (Chmelnicki);
- Samodzielny Pułk Prezydenta Ukrainy (Kijów);
- 169. Centrum Szkolenia (Honzariwskie);
- 30. Samodzielny Liniowo-Węzłowy Pułk Łączności (Czernichów);
- 249. Samodzielny Pułk WRE (Browary, obwód kijowski);
- 11. Plnż (Browary);
- 1004. samodzielny batalion ochrony (Kijów).

Struktura Sił Zbrojnych Ukrainy, w tym Wojsk Łądowych, według stanu na koniec 2004 roku miała jeszcze wiele braków. Na każdą jednostkę bojową przypadły 2–3 jednostki wsparcia, a na każdą jednostkę sprzętu bojowego – ponad dwa egzemplarze ponadetatowe. Konieczne było podjęcie znacznie większych wysiłków w celu naprawienia tej sytuacji, co starano się uczynić w ramach zatwierdzonego programu reformy Sił Zbrojnych Ukrainy.

Po wszystkich redukcjach stan osobowy Wojsk Łądowych na koniec 2005 roku wyniósł 97 tys. (w tym 78 tys. personelu wojskowego). W tym czasie WL uzbrojone były w 732 czołgi, 1713 bojowych wozów opancerzonych, 106 śmigłowców bojowych i 1298 systemów artyleryjskich o kalibrze powyżej 100 mm. Obsada głównych rodzajów broni i sprzętu wojskowego wynosiła 100%, zaopatrzenie w główne rodzaje zasobów materialnych (żywność, paliwo itp.) na poziomie 70–75%.

REFORMA - HOLEJNY ETAP

W związku ze zmianami przywództwa politycznego po wyborach Wiktora Juszczuki na Prezydenta Ukrainy, w 2004 roku program reformy Sił Zbrojnych Ukrainy zaczął być dopracowywany i trochę modyfikowany. Nowy kurs polityczny koncentrował się na przystąpieniu do Unii Europejskiej i NATO. Wymagało to poważnych zmian w Siłach Zbrojnych. Anatolij Hrycenko, który 4 lutego 2005 roku został mianowany ministrem obrony Ukrainy, poinformował, że od 2006 roku Siły Zbrojne rozpoczynają nowy etap odnowy jakościowej.

Niestety, w tym okresie nadzieje na szybkie przystąpienie Ukrainy do NATO i UE okazały się nieuzasadnione. Zagrożenie militarne ze strony Rosji, której prezydent od 2000 roku, Władimir Putin, obrał kurs na odbudowę ZSRR w postaci nowego imperium rosyjskiego, zostało wyraźnie ocenione jako niewystarczająco istotne. Wszystko to w tym okresie wpłynęło na rozwój Sił Zbrojnych Ukrainy, a przede wszystkim ich potencjału łądowego.

Reformy projektowane na najbliższe sześć lat (2006–2011) powinny być mieć charakter systemowy i obejmować szerokie spektrum zagadnień związanych z likwidacją rozbieżności między zadaniami a posiadanymi zasobami, znalezieniem równowagi między wymaga-

niami co do poziomu zdolności bojowej, a rozwiązywaniem problemów społecznych, poprawą systemu zarządzania, szkoleń, kadr i zarządzania personelem.

Jednym z działań zmierzających do realizacji tego programu było skrócenie do 12 miesięcy służby żołnierzy poborowych, wprowadzone ustawą z dnia 17 marca 2005 roku, a także deklaracja o stopniowym przejściu armii w całości na zawodową służbę wojskową (od 2010 roku). Zgodnie z Dekretem Prezydenta Ukrainy z dnia 16 maja 2005 roku w latach 2005–2006 przeprowadzono eksperyment mający na celu zbadanie tego zagadnienia. W Wojskach Łądowych do udziału

Drużyna ze składu 15. samodzielnego batalionu piechoty górskiej 128. Brygady podczas ćwiczeń „Perspektywa-2012”.

W tym celu została przydzielona 30. SBZmech, którą w całości skompletowano żołnierzami służby zawodowej.

Plan reformy Wojsk Łądowych zakładał likwidację do 2008 roku Zachodniego i Południowego Dowództwa Operacyjnych z przekształceniem ich w Zarządy Terytorialne. Każde z tych dowództw zamierzano przekazać do korpusów armijnych. Dowództwo Wojsk Łądowych w 2008 roku zamierzano zreorganizować w Sztab Wojsk Łądowych, jako część Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Ukrainy. Celem dowodzenia rodzajami sił zbrojnych (w tym Wojskami Łądowymi) w 2007 roku utworzono Połączone Dowództwo Operacyjne.

W końcu 2011 roku Wojska Łądowe miały liczyć 60 tys. osób (w tym 52 tys. wojskowych), 488 czołgów, 2013 bojowych wozów opancerzonych, 76 śmigłowców bojowych oraz 1274 systemy artyleryjskie o kalibrze powyżej 100 mm. Wojska Łądowe miały mieć w swoim składzie 16 brygad (8 zmechanizowanych, dwie pancerne, trzy artyleryjskie, jedną aeromobilną, jedną powietrznodesantową i jedną raketową).

W końcu 2006 roku w Wojskach Łądowych pozostawiono następujące jednostki. W składzie **8. Korpusu Armijnego**:

- 30. SBZmech (40 czołgów T-64, 134 T-72; 124 bwp BMP-2, 8 bwr BRM-1K; 6 transporterów BTR-70; 17 wyrzutni rakiet BM-21Grad; 36 haubic samobieżnych 2S1 Goździk; 17 moździerz 2S12 Sani);
- 72. SBZmech (45 czołgów T-64, 6 T-84; 85 BMP-2, 7 BRM-1K; 51 BTR-80, 12 BM-21; 18 haubic samobieżnych 2S3 i 17 2S1; 18 moździerz 2S12);
- 1. SBPanc (117 czołgów T-64, 40 T-64BM, 1 T-72, 1 T-80; 46 BMP-1, 1 BMP-3, 9 BRM-1K; 3 BTR-70; 18 haubic 2S3, 18 haubic 2S1, 16 haubic D-30; 6 moździerz PM-38);
- 95. SBAem (8 BMP-2; 21 BTR-80; 18 D-30);
- 26. SBArt;
- 1129. SPRakPlot;
- 3. SPLA (21 śmigłowców Mi-24 i 20 Mi-8);

- 12. Plnż;
- 93. SPŁącz;
- 1803. sblącz;
- 54. samodzielny batalion rozpoznawczy (12 BMP-2, 11 BRM-1K; 13 BTR-80);
- 240. Centrum Szkoleniowe;
- 347. węzeł łączności;
- 54. samodzielny batalion radiotechniczny;
- 307. samodzielny batalion WRE;
- 144. samodzielny batalion chemiczny;
- 50. samodzielny batalion remontowy;
- 532. węzeł polowej służby pocztowej.

▼ Ćwiczenia „Perspektywa-2012” stały się debiutem dla ukraińskiej piechoty górskiej. Wykorzystywano w ich trakcie m.in. działka przeciwlotnicze ZU-23-2 instalowane na ciągnikach MT-LB.

13. Korpus Armijny znacznie zwiększył swój skład, wchłaniając szereg jednostek wcześniej należących do Zachodniego Dowództwa Operacyjnego. W końcu roku 2006 dysponował następującymi jednostkami:

- 24. SBZmech (40 T-64 i 79 T-72; 124 BMP-2, 8 BRM-1K; 6 BTR-80; 12 BM-21 *Grad*; 18 2S3 i 18 2S1; 18 2S12);
- 51. SBZmech (40 T-64 i 80 T-72; 124 BMP-2, 8 BRM-1K; 7 BTR-70; 12 BM-21; 18 2S3 i 18 2S1; 18 2S12);
- 128. SBZmech (61 T-64; 81 BMP-1, 72 BMP-2, 13 BRM-1K; 3 BTR-60, 112 BTR-70; 18 BM-21; 35 2S3; 6 2S12 i 6 PM-38);
- 300. SPZmech (40 T-64 i 40 T-72; 81 BMP-2, 5 BRM-1K; 1 BTR-70; 18 2S1; 12 2S12);
- 80. SPAem (96 BTR-80, 7 BTP-70; 7 D-30; 18 2S12);
- 11. SBArt (54 haubice holowane 2A65 *Msta-B*);
- 15. SPArak (36 wyrzutni 9A52 *Smiercz* i 18 9K57 *Uragan*);
- 59. SPRakPlot;
- 7. SPLA (33 śmigłowce Mi-24 i 41 Mi-8);
- 55. Samodzielny Liniowo-Węzłowy Pułk Łączności;
- 703. Plnż;
- 704. SPChem;
- 29. samodzielny batalion rozpoznawczy (8 BMP-2, 12 BRM-1K; 8 BTR-80);
- 971. samodzielny batalion rozpoznania radiowego i WRE;
- 53. samodzielny batalion radiotechniczny;
- 346. węzeł łączności;
- 410. węzeł polowej służby pocztowej;

- 233. Centrum Szkoleniowe.

Również **6. Korpus Armijny** został wzmocniony kosztem jednostek Południowego Dowództwa Operacyjnego i w jego składzie w 2006 roku znalazły się:

- 16. SBZmech (40 T-64; 95 BMP-2, 7 BRM-1K; 4 BTR-70; 18 2S1; 18 2S12);
- 28. SBZmech (39 T-64; 65 BMP-2, 8 BRM-1K; 7 BTR-70; 18 2S3 i 18 2S1);
- 92. SBZmech (79 T-64; 5 BMP-1, 5 BRM-1K; 4 BTR-60, 170 BTR-70, 11 BTR-80; 18 BM-21; 18 2S3 i 18 2S1; 18 2S12);
- 93. SBZmech (61 T-64; 123 BMP-2, 8 BRM-1K; 7 BTR-70; 17 BM-21; 18 2S3 i 18 2S1; 18 2S12);
- 17. SBPanc (134 T-64; 70 BMP-2, 6 BRM-1K; 7 BTR-70; 18 BM-21; 18 2S3 i 18 2S1; 6 2S12);

- 25. SBPD (33 BMD-1, 59 BMD-2, 26 BTR-D; 36 haubicomoździerzy 2S9);
- 79. SPAem (13 BMD-1, 5 BMD-2, 1 BTR-D; 30 BTR-70, 1 BTR-60; 18 D-30);
- 55. SBArt (54 2A65 *Msta-B*);
- 107. SPArak (36 wyrzutni 9A52 *Smiercz* i 10 9K57 *Uragan*);
- 1039. SPRakPlot;
- 11. SPLA (32 śmigłowce Mi-24 i 42 Mi-8);
- 91. Plnż;
- 121. SPŁącz;
- 74. samodzielny batalion rozpoznawczy (12 BMP-2, 11 BRM-1K; 13 BTR-80);
- 239. Poligon Ogólnowojskowy (Czerkaskie);
- 93. samodzielny batalion radiotechniczny (Czerkaskie);
- 502. samodzielny batalion rozpoznania radiowego i WRE (Czerkaskie);
- 368. węzeł łączności (Dniepropietrowsk);
- 405. węzeł polowej służby pocztowej (Dniepropietrowsk).

W składzie tego korpusu już w 2007 roku zaszły znaczące zmiany. Rozformowano 16. SBZmech, a 79. SPAem i 11. SPLA połączono w eksperymentalną 79. SBAem. Brygadę tę wyłączono ze składu 6. KA i podporządkowano bezpośrednio dowództwu Wojsk Lądowych. Oprócz tego w podporządkowaniu dowództwa WL znajdowały się 19. Samodzielna Brygada Rakiet, 8. Samodzielny Pułk Specjalnego Przeznaczenia, 169. Centrum Szkoleniowe i szereg jednostek wsparcia i zabezpieczenia. W podporządkowaniu Za-

chodniego i Południowego Dowództwa Operacyjnego pozostawiono tylko składnice sprzętu. W 2007 roku przebudowano te dowództwa w Zarządy Terytorialne „Zachód” i „Południe”.

Do końca 2009 roku skład WL nie miał znaczących zmian. Całą uwagę zwrócono na osiągnięcie przez jednostki poziomu zdolności bojowej wymaganego od nich przez kierownictwo polityczne Ukrainy i przyjętą doktrynę obronną. Droga ta nie była łatwa ze względu na niewywiązywanie się państwa z zobowiązań w zakresie finansowania tych działań. Przykładowo w 2007 roku zaplanowano finansowanie Sił Zbrojnych Ukrainy na poziomie 10,3 mld hrywien, ale wojsko otrzymało tylko 8,1 mld. W 2008 roku z planowanych 11,8 mld hrywien tylko 9,5 mld trafiło do armii, a w 2009 r., w związku ze światowym kryzysem gospodarczym, w sumie zamiast planowanych 13,1 mld hrywien na utrzymanie sił zbrojnych przeznaczono tylko 8,3 mld hrywien. W 2010 roku wskaźniki te nieznacznie wzrosły, ale zamiast planowanych 14,1 mld hrywien, wojsko otrzymało faktycznie tylko 10,5 mld hrywien. W wyniku tego Wojska Lądowe nie dokonały istotnej modernizacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Nie realizowano choćby i planów szkolenia rezerwistów. Z planowanych na 2010 rok 6300 przeszkolonych rezerwistów ich liczba na koniec roku wyniosła zaledwie 1681 (27% planu).

Wprowadzenie służby kontraktowej w WL nie przyniosło oczekiwanego efektu. Na koniec 2010 roku udało się pozyskać zaledwie 50% zaplanowanej liczby żołnierzy zawodowych. Tym samym dowództwo Sił Zbrojnych zostało zmuszone do kontynuacji służby zasadniczej na zasadzie poboru. Jednak 12-miesięczna służba nie dała żołnierzom poborowym możliwości pełnego przyswojenia wojskowej profesji, co bardzo negatywnie wpłynęło na skuteczność bojową jednostek. Dlatego dla Wojsk Lądowych, które zgodnie z planami miały liczyć 60 000 osób (w tym 52 000 żołnierzy), w 2009 roku parametry te uległy podwyższeniu. Przez cały wskazany okres dużą wagę w WL przykładano do tworzenia korpusu zawodowych podoficerów – podstawy struktur armii w Europie i Ameryce Północnej.

▼ Ćwiczenia w desantowaniu w warunkach zimowych w 79. SBAem (2012 rok).

W szkoleniu bojowym główny nacisk położono na zdolność jednostek do działania zgodnie z przeznaczeniem. Plany i programy strzelania z broni etatowej zostały w pełni zrealizowane, a ich intensywność podwoiła się do 2010 roku. Skala szkolenia wojsk powietrznodesantowych została zwiększona o 10%. Ale plany szkolenia kierowców zostały zrealizowane średnio tylko w 10% z powodu braku środków (głównie paliwa). Mimo to ogólnie poziom wyszkolenia bojowego Wojsk Lądowych wzrósł, a intensywność szkolenia znacznie się poprawiła.

PRZED WOJNĄ

Niestety, kontynuacja planów rozwoju Sił Zbrojnych Ukrainy w oparciu o ich integrację z NATO nie nastąpiła. W 2009 roku w wyniku wyborów prezydenckich do władzy doszły prorosyjskie siły polityczne, reprezentowane w życiu politycznym przez Partię Regionów. Nowym prezydentem Ukrainy został Wiktor Janukowycz, przywódca tych sił politycznych.

Kierownictwo Ministerstwa Obrony Ukrainy zostało natychmiast zmienione. Nowym ministrem mianowano emerytowanego admirała Mychajła Jeżela. Wraz z przybyciem nowego zespołu rozpoczęto prace nad zmianą dotychczasowych planów reformy Sił Zbrojnych, a także nad zmianami w doktrynie wojennej Ukrainy. Rewizja planów wymagała jednak trochę czasu, dlatego w ciągu 2010 roku w armii nie zaszły istotne zmiany (poza zmianą kierownictwa w resorcie i Sztabie Generalnym oraz dowódców wielu jednostek wojskowych).

Głównym wydarzeniem 2010 roku, które bezpośrednio wpłynęło na dalszą reformę Sił Zbrojnych Ukrainy, było ogłoszenie przez Ukrainę statusu bezaliansowego zgodnie z ustawą „O podstawach polityki wewnętrznej i zewnętrznej”. W rezultacie radykalnie zmienił się wektor rozwoju ukraińskiej armii. Odrzucono wcześniejsze programy stworzenia małych sił zbrojnych, ale kompatybilnych z NATO, które miały być włączone

▲ W składzie dowództwa operacyjnych zachowano pułki inżynierskie odpowiedzialne za wsparcie wojsk.

w politykę bezpieczeństwa tej organizacji. Ukraina w sferze bezpieczeństwa stanęła „na rozdrożu”: mała armia bez udziału w potężnym bloku militarnym nie byłaby w stanie fizycznie wypełnić wszystkich zadań potrzebnych dla bezpieczeństwa Ukrainy, ale dla stworzenia mniej lub bardziej potężnego systemu militarnego, który byłby zdolny w pełni samodzielnie wykonywać te obowiązki, nie miało państwo ani finansowych ani ekonomicznych możliwości.

W 2011 roku przeprowadzono pierwsze działania nowego rządu. Wstrzymano reformowanie dowództw rodzajów Sił Zbrojnych, zlikwidowano Połączone Dowództwo Operacyjne, dokonano szeregu innych zmian na szczeblu korpusów i brygad. Ówczesny główny nacisk położono na utrzymanie w sprawności uzbrojenia i sprzętu wojskowego. 2011 został ogłoszony rokiem gotowości technicznej broni i sprzętu wojskowego oraz szkolenia podoficerów zawodowych. Niestety, dawał się dalej we znaki brak środków finansowych. Na przykład w latach 2006–2011 zostało faktycznie zmodernizowanych tylko 10% posiadanych czołgów wobec planowanych 22%. Kontynuowano szkolenie bojowe wojsk, ale jego program w Wojskach Lądowych w 2011 roku zrealizowano jedynie w 75,3%. Problemy z zaopatrzeniem w środki po raz kolejny umożliwiły realizację planu szkolenia kierowców tylko w 11–30%.

Na koniec 2011 roku liczebność Sił Zbrojnych Ukrainy nie zmieniła się w porównaniu z latami poprzednimi. Wojska Lądowe liczyły 68 000 ludzi i posiadały 735 czołgów, 2155 bojowych wozów opancerzonych, 72 śmigłowce bojowe i 892 systemy artyleryjskie o kalibrze ponad 100 mm.

2012 został ogłoszony Rokiem Dowódcy-Lidera, Wychowania Fizycznego i Sportu – nowe prorosyjskie kierownictwo wojskowe armii ukraińskiej nie widziało wówczas innych problemów dla Sił Zbrojnych Ukrainy... Prawdziwe nastroje wśród ówczesnego przywództwa politycznego mogły pokazać osoby dwóch następnych ministrów obrony. W lutym 2012 roku mianowano na te stanowisko Dmitrija Sałomatina – Rosjanina, który dostał obywatelstwo Ukrainy dopiero w 2004 roku. Ten partner biznesowy Janukowycza postrzegał Siły Zbrojne Ukrainy przede wszystkim jako źródło zarobku, co miano uzyskać dzięki sprzedaży mienia wojskowego. Jednak bardzo szybko pomiędzy Sałomatinem oraz

innymi bliskimi współpracownikami Janukowycza powstały sprzeczności i w grudniu 2012 roku usunięto go z posady. Nowym ministrem obrony mianowano Pawła Lebediewa – finansistę wojskowego, a od 1999 roku przedsiębiorcę z Krymu, osobą o wyraźnych poglądach prorosyjskich. To właśnie on 19 lutego 2014 roku wydał rozkaz wysłania do Kijowa 25. SBPD do udziału w tłumieniu demonstracji, ale 21 lutego powstrzymał to sekretarz obrony USA Chuck Hagel, który ostrzegł Lebediewa przed konsekwencjami zwiększenia udziału ukraińskiej armii w konflikcie.

Po Majdanie, w lutym 2014 roku Lebediew uciekł na Krym, gdzie przyczynił się do jego zajęcia przez wojska rosyjskie. Obecnie mieszka w Sewastopolu i jest członkiem zarządu Rosyjskiego Związku Przemysłowców i Przedsiębiorców. Poszukiwany jest w Ukrainie i aresztowany zaocznie na mocy postanowienia sądu. Nota bene – jego poprzednik też uciekł i też jest poszukiwany listem gończym.

W 2012 roku wszystkie planowane dokumenty dotyczące nowej reformy Sił Zbrojnych Ukrainy były gotowe. Dekretem Prezydenta Ukrainy zatwierdzono nowe wydanie doktryny wojennej. Z jej tekstu starannie usunięto wszystko, co dotyczyło europejskich i euroatlantyckich kierunków rozwoju Ukrainy.

Według nowych poglądów już w 2012 roku rozpoczęto reformowanie części Wojsk Lądowych. Dotyczyło to także lotnictwa armijnego. 3. SPLA z 8. Korpusu Armijnego został przekształcony

▼ Przejście z dywizji na samodzielne brygady wymusiło ich wzmocnienie pod względem wsparcia artyleryjskiego, stąd liczne dywizjony. Jednym z podstawowych środków ogniowych brygad stały się haubice 2S3 Akacja kal. 152 mm.

▲ Szczębel samodzielnych brygad był wspierany również przez artylerię raketową wyposażoną w BM-21 Grad kal. 122 mm.

w 16. Samodzielną Brygadę Lotnictwa Armijnego, a 11. SPLA 6. Korpusu Armijnego – w 11. SBLA. Istniejący 7. SPLA na razie pozostawiono w dotychczasowym stanie. Zlikwidowano 12. SBZmech, której tworzenie rozpoczęło się w 2010 roku w Bołgradzie (w garnizonie, gdzie wcześniej znajdowała się 16. SBZmech), ale i tak nie doszło do skutku. Zamiast tego w Bołgradzie powstał 88. samodzielny batalion aeromobilny podporządkowany 79. SBAem z Mikołajowa. Rozformowano również 300. SPZmech w Czerniowcach, natomiast utworzono 87. samodzielny batalion aeromobilny, który podporządkowano 80. SBAem, powstałej ze lwowskiego 80. SPAem. 128. SBZmech przeformowano w brygadę piechoty górskiej. Rozformowano cały szereg innych jednostek, w tym 11. SBArt, 59. SPRakPlot, 11. Plnż, 30. i 93. SPŁącz, 29. sbrozp, 307. sb WRE i inne.

▼ W 2014 rok ukraińskie wojska lądowe zmuszane zostały podjąć działania w celu utrzymania integracji terytorialnej kraju. Szczególnie na początkowym etapie wyszły wszelkie zaniedbania ostatnich wręcz dekad.

W 2012 roku wojska aeromobilne przemianowano na Wysokomobilne Wojska Desantowe (WWD). Poczyniono to ze względów politycznych i ideologicznych: cyryliczny skrót ВДВ (Вискомобільні десантні війська) odpowiadał teraz radzieckiemu/rosyjskiemu ВДВ (Воздушно-десантные войска). Pod komendą WWD skupiono wszystkie brygady desantowe, wyłączając je z korpusów armijnych, a więc 25. SBPD oraz 79., 80. i 95. SBAem.

W 2013 roku zlikwidowano Zarząd Terytorialny „Północ” z siedzibą w Czernihowie oraz dowództwa 6. i 13. Korpusów Armijnych. W miejscu tych ostatnich utworzono Dowództwa Operacyjne „Południe” (Dniepropietrowsk) oraz „Północ” (Równe). W tym ostatnim przypadku logiczną nazwę „Zachód” nie wykorzystano ze względów politycznych.

Do końca 2013 roku poziom ukończenia Sił Zbrojnych Ukrainy w żołnierzy kontraktowych wzrósł do 69,6%. Najgorzej obsadzone były Wojska Lądowe, w których ten wskaźnik stanowił zaledwie 58,4%, w porównaniu z Marynarką Wojenną (86,4%) i Siłami Powietrznymi (78,1%). W 2014 roku braki kadrowe, jak również nieprzemysłana polityka wobec żołnierzy, polegająca na werbowaniu do Marynarki Wojennej i jednostek Sił Powietrznych zlokalizowanych na Krymie wyłącznie miejscowych mieszkańców, doprowadzi-

ła do masowej zdrady w tych jednostkach podczas rosyjskiej okupacji na Krymie.

Na początku 2014 roku WL Ukrainy dysponowały następującymi związkami i jednostkami.

8. Korpus Armijny (Żytomierz):

- 30. SBZmech (Nowogród Wołyński);
- 72. SBZmech (Biała Cerkiew);
- 1. SBPanc (Honczariwskie);
- 26. SBArt (Berdyczów);
- 27. SPArRak (Sumy);
- 1129. SPRakPlot (Biała Cerkiew);
- 16. SBLA (Brody);
- 12. Plnż (Nowogród Wołyński);

- 54. samodzielny batalion rozpoznawczy (Nowogród Wołyński);
- 240. Centrum Szkoleniowe (Perliawka);
- 347. węzeł łączności (Żytomierz);
- 532. węzeł polowej służby pocztowej (Żytomierz).

Dowództwu Operacyjnemu „Północ”

(Równe) ówczesnie zaś podlegały:

- 24. SBZmech (Jaworów);
- 51. SBZmech (Włodzimierz Wołyński);
- 128. SBZmech (Mukaczewo);
- 15. SPArRak (Drohobycz);
- 7. SPLA (Nowy Kałynów);
- 55. SPŁącz (Równe);
- 703. Plnż (Sambor);
- 704. SPChem (Sambor);
- 346. węzeł łączności (Równe);
- 410. węzeł polowej służby pocztowej (Równe);
- 233. Centrum Szkoleniowe (Mała Lubasza).

Dowództwo Operacyjne „Południe”

(Dniepropietrowsk) tworzyły:

- 28. SBZmech (Czornomorśkie);
- 92. SBZmech (Czuhujew);
- 93. SBZmech (Czerkaskie);
- 17. SBPanc (Krzywy Róg);
- 55. SBArt (Zaporoże);

- 107. SPArRak (Krzemieńczuk);
- 1039. SPRakPlot (Hwardijśke);
- 11. SBLA (Chersoń);
- 91. Plnż (Ochtyrka);
- 121. SPŁącz (Czerkaśke);
- 74. samodzielny batalion rozpoznawczy (Czerkaskie);
- 368. węzeł łączności (Dniepropietrowsk);
- 405. węzeł polowej służby pocztowej (Dniepropietrowsk).

Zachodnie Dowództwo Operacyjne oraz Południowe Dowództwo Operacyjne pozostawiono, jednak w ich podporządkowaniu znajdowały się tylko komisariaty wojskowe (komendy poboru i uzupełnień). W podporządkowaniu bezpośrednim Dowództwa WL znajdowały się 19. Samodzielna Brygada Rakiet, Samodzielny Pułk Prezydenta Ukrainy, 169. Ośrodek Szkoleniowy i szereg mniejszych pododdziałów.

Na koniec 2013 roku Wojska Lądowe Sił Zbrojnych Ukrainy liczyły 49 100 osób, 683 czołgi, 1965 bojowych wozów opancerzonych, 72 śmigłowce bojowe i 379 systemów artyleryjskich o kalibrze powyżej 100 mm. Zdolność bojowa tych „zreformowanych” jednostek była niska, co od razu wyszło na jaw, gdy Ukraina została zaatakowana przez siły rosyjskie – w pierw na Krymie, a wkrótce potem w Donbasie. ■